

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.

1736.

1. Alberti, Michael: De induciis medicis.
2. Alberti, Michael: De hysteretia medica
3. Boechmerus, Justus Henricus: De medicorum animae et corporis in sanandis aegris conjunctione
4. Boechmerus, Justus Henricus: Usus et commenta practi
de praestanda curatione in causis privatis et publicis.
- - - publico - - - examini submittit.
- 5ta = Boechmerus, Justus Henricus: De finibus privilegiorum
Legum. 2 Sampl. 1736.
- 6ta = Carrach, Joann. Tobias: De conceptionibus legis imper-
sum impedimentibus justitiae impedimentis 3 Sampl.
1736 - 1746
- 7ta = Carrach, Joann. Tobias: De conflictu theoriae et praxos
juris 2 Sampl. 1736 - 1755
8. Gernerus, Joann. Petrus: De judicio duplici ejusque generis
conceptione.

- 8^a Wendhausen, Christianus Wilhelmus, de: De feudo Germaniae
sive Germaniarumque
9. Hinneccius, Fr. Goul: De pecunia in casum, si causa
cecidit, et adpellantibus, utique remediis utentibus
deponenda iuxta in Saeculung - Feltra.
10. Knorrus, Carl Gullub: De tutela praetoria Romana
incompta dicitur simulque recitationes publicas.
per menses hibernos habentes studere iuranti.
indict.
11. Langius, Joannes Fructuosus: De obligatione delinquentis
ad poenam corporis
- 12^e. Lange, Jan. Gualtero: De obligatione etiam doli
cum.
- 12^a Michaelis, Christ. Bened: De Daniele, Candidato ex
typoque trienni; academici
13. Schulze, Joannes Henricus: Dissertatio inang medica,
satis resolutionem casus hysterico-epileptici

1078

1776

1078

22
M

DISSERTATIO PHILOSOPHICA INAUGVRALIS

DE

**OBLIGATIONE
EDVCANDI SOBOLEM.**

GERMANICE:

**Von der Verbindlichkeit
die Kinder zu erziehen.**

QVAM

METHODO NATVRALI

CONSCRIPSIT

ET PRO SVMMIS HONORIBVS IVRIBVSQVE
IN PHILOSOPHIA RITE CONSEQVENDIS

D. XX. OCTOB. ANN. A SOTER. NAT. MDCCXXXVI.

IN REGIA FRIDERICIANA

HABVIT

IOAN. GVILIELM LANGE

LIPPSTADIENSIS

SACRARVM LITTERARVM CVLTOR ET SOCIETATI
LATINAE, QVAE IENAE FLORET, ADSRIPTVS.

HALAE MAGDEB.

LITTERIS HENDELIANIS.

VIRIS
SVMME REVERENDIS EXCELLENTISSIMIS
AMPLISSIMIS DOCTISSIMIS GRAVISSIMISQVE

THEOLOGIS
PRAESTANTISSIMIS ATQVE CONSVMMATISSIMIS

MICHAELI ROLOFFIO

SVPREMI SENATVS SACRI QVI BEROLINI CE-
LEBRATVR CONSILIARIO REGIO AD AEDEM S. NICO-
LAI EOQVE PERTINENTIVM ECCLESIVM SVMMO
ANTISTITI ET INSPECTORI LONGE MERITIS.
SIMO MERITISQVE GRAVISSIMO

PATRONO OMNI OBSERVANTIAE
CVLTV PROSEQVENDO

IOANNI GVSTAVO
REINBECKIO

SVPREMI SENATVS SACRI QVI BEROLINI EST
CONSILIARIO REGIO COLONIAE EOQVE PERTINEN-
TIVM ECCLESIA RV M SVMMO ANTISTITI ET INSPE-
CTORI DE RE SACRA IMMORTALITER ME-
RITO MERITISQVE GRAVISSIMO

PATRONO PERSANCTE VENERANDO

NEC NON
IOANNI CASPARO
CARSTEDIO

LEGIONVM AVGVSTISSIMI ET POTENTISSI-
MI REGIS PRVSSIAE SVMMO ANTISTITI ATQVE IN-
SPECTORI CELEBERRIMO LONGEQVE
MERENTISSIMO

PATRONO MAXIME COLENDO

PERENNEM AC DIGNAM

TANTIS SANCTIORIS ERVDITIONIS ATQVE SAPIENTIAE
STATORIBVS

PROSPERITATEM FELICITATEMQVE

ADPRECATVR

ET HANC INAVGVRALEM

SIMVLQVE SE ET STVDIA SVA

OMNI QVA PAR EST MENTIS ANIMI VENERATIONE

CONSECRAT AVCTOR

MAGNORVM ET EXCELLENTISSIMORVM
NOMINVM ILLORVM

PIVS VENERATOR

IOAN. GVILIELM LANGE.

Lectori aequo aequae, ac benevolo,

S. P.

Aec, quae tibi in manus traditur, differentio pugnat pro educatione liberorum eumque in finem a me est conscripta, ut partim Amplissimi Philosophorum Ordinis decretum haud fecus, quam par est, observantissime conficerem & supremos in philosophia honores maiorum ritu rite obtinerem, partim quoque aliquid haberem, quod solemniter eruditorum examini amicitia subiicerem. In hoc autem argumento pertractando eo libentius operam consumsi industriamque, quo impensius illud iis placebit, qui omnia ad felicitatem societatis humanae augendam, vel saltem confirmandam, cupidissime convertunt, gloriae Summo Numini exhibendae cum studiose, tum libenter, inserviunt eaque omnem aequae sapientiae utilitatem, atque aliarum doctrinarum praestantiam & finem metiuntur. Neque etiam mihi fuit, quod mentem animi ab hac dulcissima materia revocarem, praesertim quum animadverterem, eam ab aliis, quantum ego quidem scio, nec ex instituto, nec ita esse expositam, ut mihi esset verendum, ne ad rem eandem non necessariam, post aliorum messem, nimis magnum studium multamque operam conferrem, lucem luci adfunderem bisque, aut si mavis, centies repetitam cramben legentibus apponerem. Non enim

A 3

enim

enim studiose solum dedi operam, ut aliorum cogitationes ex principiis ab his omiſſis lector intelligeret easque legibus naturalis ordinis demonſtrarem, ſed ipſe etiam aliquot de hac obligatione demonſtrationes excogitavi, excogitatas compoſui & ex compoſitis deinceps quasdam inſtituto aptas propoſitiones effeci. Quia autem cum in mea *Exercitatione philoſophica de obligatione utriusque ſexus ad matrimonium in genere, tum in mea Continuatione memoratae Exercitationis*, paucis ab hinc diebus in lucem emiſſa, multa reperiuntur principia, quibus veritatibus demonſtrandis auctoritas conciliari poteſt, ea iterum & ſaepeius producere, quum ſupervacaneum exiſtimaverim, te ad datas ſcriptiones remittere, ut debui, volui, quarum primam litterae *Exerc.* alteram vero litterae *Cont.* indicabunt. Et ſic his praemiſſis finem huic anteloquio impone- rem, niſi ſapientium praeceptis inſtitutisque obtemperanti omnia, quibus verborum excitari poteſt diſceptatio, eſſent declinanda. Ab hoc igitur officio, quod eo maiori cura & contentione tuendum duco, quo imbecilliores multi in eo eſſe ſolent, ne deſciſcere videar, ea prolatis in medium adiciere animus eſt, quae & interiora illuſtrant, & certis ea limitibus circumſcribunt. Etenim eſt, quod te moneam, me in eo tantummodo fuiſſe, ut obligationem educationis liberorum ſuſcipiendae *generatim* expenderem eamque ex principiis, nullam dubitationem habentibus, variis vario modo elicerem: quod etiam mihi videor conſecurus. Hanc ob cauſſam litem ſummorum quorundam virorum meam nec facere, neque in praefentia definire, utrum educationis obligatio *perfecta*, an *imperfecta* vocanda ſit? neque ad eam dirimendam animum adiacere potui. Quam vero eſſi pro inſtituti ratione praetereundam iudicavi, a me tamen impetrare nequeo, ut ad faventem obligationi perfectae ſententiam, quam alunt SAM. PFENDORFIVS *Lib. IV. cap. XI. ſ. IV.* CHRIST. GOTTL. SCHWARZIVS in *Exercit. de Iure hominum naſciturorum* Altorf. ∞ lcccxxv. Sect.

Secl. I. §. XII. IOAN. CHRISTOPH. BECMANNVS in *Annotar. ad GROTII Iur. B. & Pac. Lib. II. cap. VII. §. IV.* atque ex parte GOTTL. SAM. TREVERVS in *not. ad PVFENDORF. de O. H. & Civ. Lib. II. cap. III. §. III. num. I. §. V. VI.*, viri alioqui uberrima scientia praediti, accedam inque hac re idem sententiam, quippe quae tantum abest, ut rationis rationibus possit constabiliri, ut potius primis naturae principiis omnino contraria videatur. Nam concedatur, procreatores obligatione perfecta ad sustinendam educationis curam adstringi, tum leges, quas vocant, strictas isti perfringunt, qui in educendis liberis nullum laborem nullamque diligentiam ponunt. Qui vero dictas pervertit leges, is suum alterius capit eique & laesionem infert & damnum. Atat neque alii, neque liberi minus habent suo, si parentes educationis onus plane abiciunt & hac ratione nec a lege suum cuique tribuente discedunt, nec laesione, nec damno tertium adficiunt, sed iusti iure meritoque in foro externo iudicantur. Quis igitur est, qui docere possit, suum parentum, quod liberorum educatione consumitur, esse suum alterius suumque prollis habendam? Quamdiu auxilium, quo sobolem complecti solent, ad suum parentum pertinet, tamdiu quoque dici nequit, eos obligatione perfecta ad officium educatoris non indiligenter colendum graviter invitari. Proinde qui cum HUGONE GROTIO de *Iur. B. & Pac. Lib. II. cap. VII. §. IV.* CHRIST. THOMASIO in *Fundament. Iur. Nat. & Genr. Lib. III. cap. IV. §. III.* CAR. GOTTL. KNORRIO, elegantissimo Iureconsulto, in *diff. de alimentis a matre liberis praestandis*, Halae ∞ 1000XXV. cap. I. §. II. HENR. KOEHLERO in *Spec. II. Iur. Soc. & Genr. §. CCLXIV.* IOAN. IVSTINO SCHIERSCHMIDIO in *Element. Iur. Civ. Lib. I. Tit. IV. §. XIX.* PAVILLO BERGMANNO in *diff. de Societatibus paterna, bevili, domestica*, Helmst. ∞ 1000XXXVI. *Secl. I. §. XII.* alijs, qui accuratius multo veritatique convenientius hac de re scribunt, loquitur ac sentit & hanc obligationem
 impe-

imperfectam iudicat, is meam suo iudicio adscribat sententiam. Haec autem obligatio, quae liberorum educationem commendat, quamvis imperfecta, mea quidem sententia, appellari debeat: fateor tamen ingenue, ad finem societatum maiorum feliciter consequendum requiri, ut eam princeps efficiat perfectam, idque eo magis, quo minus homines in virtutum luce versantur, interna honestate excellunt bonisque moribus reguntur. Non enim ubivis perfecti homines virtutibusque ornati offenduntur, sed cum iis est vivendum, qui non solum non officia praestant imperfecta, verum etiam perfecta fusque deque habent, quod nemo, nisi contra experientiam niti velit, inficiari poterit. Praesumas, ait praestantissimus NIC. HIER. GYNDLINGIUS in *Comment. de statu naturali* HOBBSII *§. XVII. p. XIII.*, *Et fingas, quamdiu voles, homines esse bonos, finges, credo, semper praesumesque in caeterum & mortalium perversitas interim Bacchanalia celebrabit.* Ego quidem non is sum, qui pariter, ACALESIVS, Francofurtanus primum & deinceps LIPSIENSIS Theologus, de impudicitia, teste laudato GYNDLINGIO in *diff. maiorem a foeminis, quam a viris, requirente castitatem*, Halae ∞ *1600* VII. *§. IV. p. XIV.*, iudicavit, existimem, in eo principi esse laborandum, ut cives internae honestati convenienter vivant, sed tantum dico & affirmo, ab eo desiderari posse, ut, quum multi amori erga foetum, a natura ut generi animantium, ita humano, tributo, legibusque humanitatis minus minusque obedirent, nisi gravissimam principis auctoritatem malaque cum actione coniuncta sibi proponerent, diligenter efficiat, ne bono publico finique Reipublicae deesse videatur. Quam ob rem etiam id mihi negotii datum esse credidi, ut non parentum modo aliorumque hominum obligationem confirmarem, sed & principis officium brevissime exponere, instituto meo non esse alienum sum arbitratus. At de his haecenus, quum singula persequi non sit necessum, ac ideo haud tenebo te pluribus, ut ipsam adire possis tractationem.

De

De cetero eiusmodi iudicium a te expecto, ac a bono viro & in omni iudicio elegantissimo expectari potest, quod de hoc specimine exprimas, ut vehementer etiam te atque etiam rogo, ita mihi illud tam gratum erit, quam quod gratissimum. Vale. Dab. in Acad. FRIDERICIANA d. XVI. Octob. Ann. a Soter. nat. 1000 XXXVI.

Q. F. F. F. S.

§. I.

Personae, ex quibus alia existit, salutantur *parentes*. Homines autem, qui ab aliis in lucem producantur, nomen *liberorum* acciperunt. Homines ex iustis nuptiis, *legitimi*: ex prohibito concubitu, & stilo romano, ad concubina, meretrice, virgine, sive vidua, stuprata, adultera & incestuosus denique amplexibus nati, ut docet Illust. IO. GOTTL. HEINECCIUS, Decus non minus iurisprudentiae, quam politiciis litteraturae ornamentum, in *Synagm. Antiq. Rom. Lib. I. Tit. X. §. XX. Adp. p. CXLVI*, *illegitimi* dicuntur, & a Romanis duabus litteris S. P. indicantur, teste Ill. viro *l. c. §. XIX.*, quorum varia nomina commemoravit M. CHRISTIAN. WEISIVS in *diss. de spuris in Ecclesia & re litteraria claris cap. I. §. II. S. V.* IO. GEORG. WALCHIVS tria genera ponit in *Lexic. philosop. & voc. Etern pag. 1000 XVIII. & Kinder pag. 1000 XVIII.* Qui a coniugibus in lucem eduntur, ei sunt *legitimi*: a concubinis, *naturales*: a scortatoribus vero *Spurii*. Ergo filii & filiae sive ex legitimo, sive ex illegitimo concubitu proveniant, pro liberis sunt habendi, dumne illis generis humani forma desit.

§. II.

Studium parentum, ea adhibendi atque acquirendi, quae ad conservationem liberorum & felicitatem pertinent, seu,

B

paucis

paucis, quibus eorum status perficitur, dicitur parentum *cura* erga liberos.

§. III.

Studium parentum, liberos flexendi, ut certis regulis actionibus metiantur, *directio* actionum liberorum vocetur. Directionis autem finis in eo ponitur, ut liberi discant, qua ratione actiones illis sint regendae, quo statum sibi perfectum acquirere possint. Multos hic ipsam directionem cum fine confundere, docere nihil attinet.

§. IV.

Ex confectis §. 2. & 3. definitionibus educationis notio facile conflare potest, quam tanto libentius compono, quo praestantius CICERONIS iudicium *Lib. I. de offic. cap. II. Omnis, quae a ratione suscipitur, de aliqua re institutio debet a definitione proficisci, ut intelligatur, quid sit id, de quo disputetur*, haud immerito iudicatur. Isti autem liberos *educare* dicuntur, qui curam eorum habent eorumque actiones dirigunt. Ad *educationem* igitur & curam liberorum & directionem actionum requiri, palam est.

§. V.

Societas, in qua coniuges de educanda sobole solliciti sunt, nobis est *societas paterna*, quae etiam *naturalis* vocatur. Hanc societatem conficiunt parentes & liberi, qui eam ob causam socii huius societatis vocantur. §. 40. 44. Schol. *Exerc. §. 4.*

§. VI.

Liberi si in lucem vitamque suscipiuntur, nullis omnino gaudent requisitis, quae ad vitam conservandam tuendamque requiruntur & quid agere, quo se vertere debeant, nesciunt. Lucem amitterent miseris certissimamque occumberent mortem, nisi si alii de iis rebus laborarent, quibus eorum salus defendi potest ac confirmari, praesertim quum, si personae sibi prospicere nequeunt & sola se sustentare debent aliorum liberalitate, profecto sint liberi *re-*
cens

DE OBLIGATIONE EDVCANDI SOBOLEM. II

cens nati. Ergo aliorum cura & actionum directio eis quam maxime necessaria est §. 2. 3. & deinceps educatio §. 4.

§. VII.

Summum maximumque Numen tam multa vult matrimonia, quam existere possunt §. 58 *Exerc.*, etiam in praesenti §. 59. *Exerc.* Sine sociis autem fingi & cogitari nequit coniugium §. 44. *Exerc.* Ergo quoque tam multos vult socios matrimonii, quam existere, etiam in praesentia, possunt.

§. VIII.

Deus tam multos vult matrimonii socios, quam possunt, & in praesenti, existere. §. 7. Atqui matrimonium postulat viros & foeminas §. 44. *Exerc.* Ergo Deus tam multos viros & foeminas vult, & in praesenti, quam existere possunt.

§. IX.

Veneranda igitur & hic est sapientia altissimi Entis, qua nexum rerum ita composuit, ut non modo viri, sed & foeminae in lucem venirent. Habes praeterea rationem, & ut ego arbitror, haud reprehendam, quam ob rem & infantuli & infantulae lucem adspiciant necesse sit §. 8.

§. X.

Socii, qui nova contraherent matrimonia, deessent: deessent, qui novos coniugii socios in lucem ederent, nisi alii liberos procreatos educerent §. 6. E contrario si eos educant, tum novos futuri matrimonii socios adesse, nemo ibit inficias.

§. XI.

Ex educatione intelligimus, cur novi matrimonii esse possint focii §. 10. Summum vero Numen novos matrimonii socios, & in praesenti, vult §. 7. Ergo etiam liberorum educationem velit necesse est. Atque quia tam multos vult, quam esse possunt §. 7., eum quoque omnium liberorum, qui in lucem introeunt, educationem, & in praesenti velle, dubitari nequit.

§. XII.

Liberi, qui in lucem fufcipiuntur, funt vel pupuli, vel pupulae, vel legitimi, vel illegitimi §. 1. Ergo Summum Numen & harum & illorum educationem defiderare, nulla eget difputatione §. 11.

§. XIII.

Veritas §. praec. etiam hoc modo potest comprobari. Liberorum educationem iis necessariam §. 6. Deus vult, ut focietas humana novos habeat matrimonii focios §. 7. 11. Eandem vero ob rationem non modo mares, fed & foeminas vult & tam multos, quam exiftere poffunt §. 8. Ergo Summum Numen educationem tam omnium puerorum, quam pufarum velle, qui non videat, effe arbitror omnino neminem.

§. XIV.

Deus educationem omnium liberorum §. 11., cum pufionum, tum puparum, cum legitimorum, tum illegitimorum §. 12. 13. vult. Ergo etiam focietatem paternam §. 5.

§. XV.

Ea omnibus omnino hominibus funt facienda, quae cum voluntate Dei consentiunt. Ea e contrario illis funt declinanda, quae voluntati eius adverfantur.

§. XVI.

Deus non potest non, quin omnium liberorum velit educationem §. 11. 12. 13. Ergo homines ad liberos educandos omnes obligantur §. 15.

§. XVII.

Ad finem Dei, quem non potest non velle §. 12. *Exerc.* tam multi homines requiruntur, quam exiftere poffunt §. 14. *Exerc.* Tam multi autem homines lucem non adficerent, nifi effent, qui ad unum omnes procreatos liberos, & puellos, & puellas, legitimos, naturales & spurios, aliorum auxilium effectumque misericordiae expectantes, educerent §. 10. Ergo

go educatio omnium liberorum eo magis est necessaria, que minus, hac remota, finem Dei obtineri posse intelligimus.

§. XVIII.

Quicumque actiones suas sine Dei meretur, ille bonas: qui secus agit, malas edit §. 25. *Exerc.* Ergo quicumque educit liberos, ille bonam: qui non, malam facit actionem §. 17.

§. XIX.

Educatio ad finem obtinendum, quem Deus vult, est necessaria §. 17. Ergo quicumque est liberorum educationi adversus, eum malam committere actionem, apparet ex §. 25. *Exerc.*

§. XX.

Omnes ut suscipiamus bonas actiones, omnes e contrario malas ut evitemus, lege Dei obligamur §. 27. *Exerc.* Ergo ad educandos liberos homines obligantur §. 18.

§. XXI.

Quicumque liberorum educationi est contrarius, ille malam edit actionem §. 19. Ergo ne educationi adversi simus, lege Dei obligamur §. 27. *Exerc.* Hanc obligationem valde neglexit PHARAO, quippe qui non modo obstetricibus, verum etiam omnibus subiectis mandabat, ut pueros hebraeos, si in lucem venirent, e viventium numero exturbarent Exod. I. comm. XVI. XVIII. XXII. Neque etiam obstetrices male egisse, quum PHARAONIS verba negligerent, dici potest, utpote quas obligandi nullam habebat facultatem, ut eiusmodi factum, quod omnibus haud immerito videtur iniustum, ederent. Etenim obligationis finis in eo ponitur, ut actio quaedam suscipiatur illaque existat, sive declinetur. Quae autem existere debent, ad ea requiri, ut esse fierique possint, quem ignorare arbitrer? Ergo quicumque aliquem obligare cupit, is ei, quae fieri non possunt, praescribere nequit, quum satis manifestum sit, ad omnino impossibile neminem obligari, ut ait HUG. GROTIUS *loc. cit. Lib. II. cap. XIII. §. VIII.*

14 DISSERTATIO PHILOSOPHICA INAUGURALIS

Quia igitur puerorum caedes cum naturali lege pugnat, re-
 ctæ rationis lumini ac demonstratæ obligationi adversatur,
 sequitur, PHARAONEM actionem voluisse, quæ moraliter im-
 possibilis vocatur. Ergo nulla PHVAM SIPHRAMQUE obli-
 gandi facultate gaudebat, ut Hebraeorum pueros extingue-
 rent, actionem legi naturæ repugnantem atque moraliter im-
 possibilem præstarent. Et ex his quoque possunt obstetri-
 ces hebraeae, ut multi iudicant, religioni addictæ defendi,
 ab illis vitium mendacii esse nequaquam commissum. Men-
 dacium enim esse non posse, nisi sermo adsit a cogitationibus
 nostris alienus, qui alterum laedit, sapientium voces docent.
 PHARAONI vero nullam adtulit læsionem obstetrices, id-
 que nemo negabit, nisi eum de vita puerorum statuere po-
 tuisse, sibi persuadeat. Vide SISIO. FRIDER. WEISSENBOR-
 NII *dissertat. de falsoquentia obstetricum hebraearum* Ienæ
 1000.

§. XXII.

Quidquid rationem exhibet sufficientem, cur finis pos-
 sit existere, id dicitur *medium* schol. § 10. *Exerc.* Ergo edu-
 catio mediis finis Dei est adscribenda §. 17.

§. XXIII.

Quicumque obligatur, ut ad finem obtinendum aliquid
 conferat, ille quoque, ut de comparandis adhibendisque me-
 diis, quantum fieri potest, laboret, obligatur §. 3. *Cont.* Er-
 go ut media, ex quibus *to* esse finis Dei intelligitur, acquirant,
 acquisitis utantur, adstringuntur homines §. 21. *Exerc.*

§. XXIV.

Quicumque educationi liberorum operam dat, ille me-
 dum finis Dei efficit §. 22. *Ergo de educandis liberis solliciti*
ut sint, homines obligantur. §. 23.

§. XXV.

Nulla adferri posset ratio, cur Summum Nomen multa
 vellet matrimonia §. 58. *Exerc.*, nisi liberi educerentur. Ra-
 tio

ratio autem adest, si liberi educuntur, cur ea possit appetere
 §. 10. Ergo educatio continet rationem, cur Deus multa possit
 velle coniugia.

§. XXVI.

Ex educatione ratio est petenda, cur Deus multa possit
 matrimonia velle §. 25. Ergo inter coniugium & educationem
 est relatio, vi cuius alterum alterius exhibet rationem.
 Quia autem eiusmodi relatio nexus vocatur §. 1. *Cont.*, etiam
 inter coniugium & educationem dari nexum, obscurari nequit.

§. XXVII.

Concedatur, nexum, qui inter coniugium & educationem
 deprehenditur §. 26. posse dissolvi, tum iterum nulla adduci
 potest ratio, cur Optimam Numen multa velit matrimonia
 §. 10. Ergo iste nexus dirumpi nequaquam potest.

§. XXVIII.

Inter coniugium & educationem est nexus §. 26, qui
 nequaquam potest dirahi §. 27. Quia igitur homines ad in-
 eundum matrimonium obligantur §. 66. & Schol. II. *Exer.*
 §. 19. 20. *Cont.*, sequitur, eos, qui huic obligationi convenien-
 ter vivunt, simul obligari, ut, si prolem accipiunt, educationi
 faciant satis. Ergo coniuges ad educendos liberos *constringi,
 lucide apparet.*

§. XXIX.

Ergo quicumque societatis coniugalis amplectendae cu-
 piditate ducitur, etiam, si ex ista liberi oriuntur, paternam ap-
 petat necesse est §. 28. 5.

§. XXX.

Omnia bona, quibus aliquis abundat, vocantur *suum*, seu
propriam, seu *nostrum*. Suum autem alterius dicendum erit
alienum.

Schol. Suum vocatur *proprium*, quia res aliqua eo mo-
 do ad me pertinet, quo ad alios non pertinet. Atque facultas,

16 DISSERTATIO PHILOSOPHICA INAVGVRALIS

tas, qua res quaedam ad aliquem eo modo, quo non ad alios, pertinet, dicitur *proprieas* & quidem in genere. Quae alioqui huic verbo subiiciuntur, scientissime observavit IAC. CAR. MON in *diff. quae principia quaedam doctrinae de dominio exhibet*, Rostoch. ∞ 1000 XXXIV. § XV.

§. XXXI.

Suum, quo praediti sumus, vel natura in nos contulit, vel factum aliquod idque licitum adest, ex quo illius rationem cognoscere possumus. Illud vocamus *connatum*, hoc vero *acquisitum*.

§. XXXII.

Suum, quod aequali modo ad quosdam pertinet, dicitur *commune*.

§. XXXIII.

Suum commune aequali modo ad quosdam pertinet §. 32., & hac ratione plures simul sumti eo fruuntur. Plures hoc respectu personae unum repraesentant. Complexus autem personarum unum constituentium nobis est *persona moralis* §. 43. *Exerc.* Ergo ubi suum commune, ibi quoque ficta adfit persona necesse est.

§. XXXIV.

Ergo suum pluribus personis unum repraesentantibus competens & deinceps fictae personae, *commune suum* potest vocari §. 33.

§. XXXV.

Quidquid rationem, cur alterum existat, in se continet, *caussa* vocatur. Atque quidquid per actionem suam, cur alterum existat, rationem continet, nobis est *caussa efficiens*. Atque parentes usu instinctus naturalis sobolem producunt §. 36. 37. 44. *Exerc.* Ergo etiam caussae sobolis efficientes possunt saluari, quamvis illud cum grano salis accipiendum videatur.

§. XXXVI.

§. XXXVI.

Quidquid factu aliquo licito aliquis reddit existens, id pro suo acquisito habetur § 31. Atqui coniuges factu licito, factu, ad quod edendum obligantur §. 66. & Schol. II. *Exerc.* § 19. 20. *Cont.*, sobolem efficiunt existentem §. 35. Ergo soboles quo minus suum coniugum acquisitum possit vocari, nihil obstat.

Schol. Optime in hanc sententiam scripsit Summe Venerabilis IO. GUSTAV. REINBECK. *Tom. II. der Berrachtungen über die Augsp. Confess. cap. XXI. §. XXX. Die Kinder sind der Eltern natürliches Eigenthum, indem sie von ihrem Fleisch und Blut abstammen: und ist nichts in der ganzen Welt, welches der Mensch mit einem solchen Recht als sein Eigenthum behaupten könnte, wie seine Kinder.* *Add. nor. §. XXXIII. cap. cit.* Pugnatur etiam pro hac sententia ARISTOTELES *Lib. VIII. Ethic. ad Nicom. cap. XII. Quod ex aliquo ortum est, id ei quasi proprium est.* Atque optimi huius causae patroni sunt HUGO GROTIUS *l. c. Lib. II. cap. V. §. I.* HENR. KOEHLERUS *Spec. II. Iur. Soc. & Genr. §. CC.* SCHIERSCHMIDIVS *l. c. Lib. I. Tit. IV. §. II.*

§. XXXVII.

Soboles est finis communis societatis coniugalis § 40. 44. *Exerc.*, finis personae fictae § 43. 50. *Exerc.* Ergo soboles est suum parentum acquisitum idque commune § 34. 36.

§. XXXVIII.

Ergo procreata soboles aequae ad patrem, ac ad matrem & aequae ad matrem, ac ad patrem pertinet §. 32. 37.

Schol. Aliter, si factum adferri potest, quod patri potius, quam matri & versa vice sobolem adiudicat, existimandum est. Fac autem, illud non posse ostendi, tum soboles suum parentum commune habetur. Nam quod alterius fuit, id ut fiat meum, necesse est, aliquid intercedere, rectissime indicat VARRO *de re rustica Lib. II. cap. I.*

C

§ XXXIX.

§. XXXIX.

Nostro, quo gaudemus, ita nos uti oportet, ut aliquid ad gloriam Dei promovendam conferat & hanc ob causam medium finis Dei sit §. 12. 21. 25. 27. *Exerc.* Quod si autem ab hac via in agendo deflectimus, huius finis nullam ducimus rationem, sed ei adversamur ac nostrae obligationi non facimus satis. Proinde quia soboles ad suum parentum pertinet § 36., sequitur, eos illo non aliter, ac ad gloriam Dei, uti posse, modo obligationi convenienter vivere velint. Hoc autem suo non aliter, ac ad gloriam Dei utuntur, si sobolis educationem cupidissime suscipiunt §. 12. *Exerc.* §. 22. *Ergo parentes ad educandam prolem obligari, manifestum est.*

§. XL.

Proinde qui liberos ita suum parentum esse sibi persuaderet, cuius corrumpendi facultate gauderent, eum a recta veritatis via declinare, me opinari ingenue profiteor. Tantum enim adest, ut tantam parentibus facultatem tradamus, quantum illis ratio, natura, Deus denegavit, ut potius, quantum eorum officio intersit, recens natos amanter suscipere, pro susceptis conservandis iuvandisque labores ac molestias recipere atque commoditati, saluti & felicitati eorum, quam alioqui attingere nequeunt, §. 6. diligentissime consulere, aequus rerum aestimator haud dubie satis intelligat §. 16. 20. 24. 28. 39. 4. Sunt quidem liberi suum parentum, non autem ad perendum, sed ad educandum. Haec si ita sunt, quemadmodum ea esse negari nequit, etiam multos non habere mihi affirmare posse videor, quod eam sententiam, quae liberos suo parentum adscribit § 36., durissimam severissimamque iudicent, praefertim quum ex ea nihil, nisi quod non maximo felicitatem liberorum munit praesidio, effici possit atque confari. Et si illis paulo accuratiori diligentia rationes subducere bonaque fide hac de re iudicare placeat, nihil nos defendere pervidebunt, quod se iis haud sit adprobaturum.

§. XLI.

§. XLI.

Qui legem, quam nobis natura praescripsit & imposuit, sanctam haud secus, quam par est, tenent, in illos multas redundare perfectiones, ex prima naturae propositione intelligimus. Schol. §. 8. *Cont.* Sensus autem, qua adficitur anima, perfectionis nobis est *voluptas*, quae hic eo maior existit, quo maior est, ad quem legis naturae cultores perveniunt, perfectionis gradus. Et quia voluptas in lignis *gaudium* vocari debet, sequitur, legis naturae cultum esse cum gaudio coniunctum, quod eo minus evanescere potest, quo magis perfectionibus iisque veris oblectantur. Status vero gaudii duratione conspicuus idem est, ac *felicitas*. Ergo qui natam observant legem, eos felicitate abundare, mirum videri debet nemini.

§. XLII.

Dispositio animae, percipiendae ex felicitate alterius voluptatis, *amor* vocatur.

§. XLIII.

Naturae legis haud ultimam esse propositionem, qua homines ad amandos alios constringuntur, tratatitium est multisque comprobare non necessum duco, quum eam, nisi quem prima naturae praecepta fugiunt, fugiat neminem. Interim adeant lectores Exc. KOEHLERI *Exercitat. Iur. Nat. §. 1000. 1000. 1000.*

§. XLIV.

Ergo qui se auctoritati legis naturae, cui est parendum, subiiciunt atque alterum amore prosequuntur, illos sibi statum efficere, qui esse possit felicitatis exemplum, docent §§. 41. 43. Ergo qui in id incumbit, ut felicitati alterius consulat, eum sibi ipsi felicitatem conciliare, dubitari non debet §. 41. 42.

§. XLV.

Vt liberos amore ament homines eorumque felicitati inserviant inque altio rem locum perducant & illustriorem, lege naturae obligantur §. 42. 43. Hanc vero obligationem plane dese-

deserent homines, nisi si in iis educandis curam consumerent ac industriam, utpote quorum status alioqui calamitosam haberet faciem nihilque obstaret, quo minus vitam cum morte commutarent §. 6. Quia autem hanc relinquere & abicere nequeunt obedientiam, quum iis felicitatis usum adferat §. 44, eos quoque *vi amoris ad educandos liberos esse obligatos, certissimum arbitramur.*

§. XLVI.

Amore homines invitantur ac adstringuntur, ut liberorum educationi operam dent §. 45. Quo maiora autem voluntatis ex statu alterius capiendae motiva nobis sunt, ut alterum amore complectamur, eo maior habetur obligatio §. 16 *Exerc.* Atqui coniuges non modo qua *homines*, sed etiam qua *parentes*, rationes ad amandos liberos excitantes habent. Ergo *coniuges quam maxime ad liberorum educationem esse obligatos, quilibet lubens mihi erit assensor.* Conf. THOMASII *Iurisp. Div. Lib. III. cap. IV. §. XLII.*

§. XLVII.

Quia coniuges non modo qua homines, sed etiam qua parentes, adstringuntur, ut sobolis educationis curam sustineant §. 46, alios non ita, ac parentes, ad educandos liberos esse obligatos, sequitur. Ex quibus veritatem verborum S.R. WALCHII in *Lexic. philos. voc. Etern* p. 100019 intelligimus: *Die-se Mühe sind die Eltern, und keine fremde personen, auf sich zu nehmen verbunden.* Ex his quoque ratio verborum Celeb. CHRISTIAN. WOLFFII *cap. III. §. LXXXI. der vernünftigen Gedanken von dem gesellsch. haftlichen Leben* reddi potest: *Es ist kein Grund, inquit, vorhanden, warum die Kinder solches vielmehr von andern, als von ihren Eltern fordern solten, wenn diese im Stande sind solches zu thun.*

§. XLVIII.

Eodem modo potest demonstrari, parentibus e vita discessis eos, quos liberi sanguine contingunt, esse in primis obligatos,

ligatos, ut relictorum liberorum curam suscipiant, quippe qui non modo rationes moventes ex amore, sed etiam ex cognatione petere possunt. Atque hic gradus maiores & minores ponunt minorem & maiorem obligationem, quam vero sibi pauci ob oculos ponunt, adeo, ut de propinquis sine ulla haesitatione dici possit:

Rari quippe boni, vix sunt totidem, quot
Thebarum portae, vel divitis ostia Nili.

§. XLIX.

Animantia ad studium in educando partu adhibendum natura commoveri mirabiliterque excitari, multis docere non attinet, quum illud inficias ire nemo possit. De hoc instinctu ita scribit IVSTINIANVS *Leg. I. ff. III. Dig. de iusticia & iure: Ius naturale est, quod natura omnia animalia docuit: nam ius istud non humani generis proprium, sed omnium animalium. Hinc liberorum procreatio, hinc educatio. Videmus etenim cetera quoque animalia, feras etiam, istius iuris peritia censerit. Et praeclare princeps romanae eloquentiae CICERO Lib. I. de officiis cap. III. Natura in primis praecipuum quemdam amorem in eos, qui procreati sunt, ingenerat, ob eas causas studet parare ea, quae ad victum cultumque suppeditent. Neque minus de hoc animantium insigni & admirando adfectu optime canit MICHAELIS HOSPITALIS, cuius compositos versus adscribere haud supervacaneum duco. Ita autem sonant:*

Aspice, quae sit cura lupae, vel quanta leaenae
Pascendis catulis, aliarum quanta ferarum:
Aut quam multa suis pro foetibus aspera miscent
Praelia: quae dubitent proprio tentare periclo.
Quanta deinde suos cum sollicitudine nidos
Aedificent volucres, quanto molimine tutum
Cum coepere locum: - - -
Et super ova cubant tam longo tempore, donec

Exclusi veniant foetus in luminis auras.
 Inde cibos parvis & longe pabula quaerunt
 Dulcia in os gaudent in hiatumque indere mansa.
 Hic amor in saevis est tigribus inque leaenis
 Nec iam ullum in terris animal agit illius experts.

Hunc naturae, quo abundant animalia, stimulum etiam sentire homines, in tanta rerum ignoratione, qui nesciat, neminem verari arbitror, dum eum indies observare licet. Ex variis parentum actionibus *apparet*, ut verbis M. TVLLII *Lib. III. de finibus* utar, a natura ipsa nos impelli, ut, quos genuerimus, amemus. Illustre nobis exemplum sistit SALOMO, qui naturalem *soyvv* tantam iudicabat, ut sibi ex ea iudicandum existimaret I. reg. III. com. XXV. sq. Et non iniuria. Ex verbis enim ipseus Dei, hunc innatum erga natos amorem esse maximum, satis abunde intelligitur, utpote qui sub illius imagine suam eamque infinitam misericordiam proponere voluit *Eccl. XLIX. com. XIV. XV.*

§. L.

Sunt quidem parentes, qui non omnem solum pro liberis curam temere abiiciunt eosque minime *amant*, ut ARISTOTELES loquitur *Lib. V. Eth. cap. XIV.*, quasi ex se quiddam sint, sed etiam plane deserunt, abiiciunt eosque immisericorditer morte adficiunt. Sunt parentes, qui non foetum modo bestiis dilacerandum relinquunt, sed & ipsi hunc dissecant, dissecatum feris canibusque obiciunt. Quamvis autem eiusmodi parentes in hominum communitate inveniantur, in quibus ea merito desiderantur, quae in ceteris animantibus ratione destitutis possunt deprehendi, quum non facile offendi poterit bestia, quae foetum suum derelinquat, dilaniet, occidat: non est tamen, quod illis hunc naturae instinctum deesse, verum arbitremur. Etenim si horum actiones paulo perquiruntur diligentius, ex iis intelligitur, cur hosce infitos naturae humanae

nae

nae motus coercere possint atque opprimere. Multi cum egestate constanter & sobolem sustentare nesciunt acceptam, quia illis saepius minus nihilo est, neque sibi imperare possunt, ut vel laborando, vel mendicando eam alant. Hanc ob causam prolem exponunt, ut alii misericordiae vi permoti eam suscipiant susceptamque pascant. Id haud ignotum fuit CONSTANTINO, qui ea de causa, ut cum HVBERO existimat III. HEINECCIUS *l. c. Lib. I. Tit. IX. §. IX.*, sanguinolentorum venditionem permittit, postea vero egentibus e publico alimenta tradi iussit. Alii sanguine foetus se minime contaminarent, neque ei spiritum vitamque adimerent, nisi fornicationis ignominiam, existimationis & famae maculam, coniunctam cum facto flagitioso poenam certumque educationis onus praesentirent. Haec mala, quae omnium sententia sunt gravissima ut illis imminere, ita ea probe perspiciunt, quorum cognitione in statum tædii plenissimum abripiuntur, ex quo ut emergat, omnibus industriae nervis quilibet contendit. Praeterea Summi Numinis gratiam, quam poenitenti impertire solet, sibi certo promittunt. Et quia mala praesentia animum hominis magis, quam futura fleant, mirum videri debet nemini, cur cum liberis saepius parentes ita agere possint, ac si erga eos nullum a natura accepissent amorem. In hoc casu minor vis maiori repellitur, licet illa ex opinione hominum quorundam duntaxat maior vocanda sit. Interim non ita matrem vehementissimum naturae instinctum exuere posse credimus, ut, si vitae sobolis vim adfert, nullo commiserationis adfectu tangatur, sibi que temperare possit, quo minus cum MEDEA, quam matrum fingunt poëtae crudelissimam, apud EVRIPIDEM exclamare debeat:

O dulcis adplicatio

O tenerum corpus anhelitusque suavissimus liberorum!

§. LI.

Innarum animantibus instinctum, curam eorum, quos pro-

24 DISSERTATIO PHILOSOPHICA INAUGVRALIS

procrearunt, gerendi, vocamus σοφην & quidem anima-
lem. Infitum vero parentum animis amorem, & curam libe-
rorum habendi & eorum actiones, ut media sint felicitatis, di-
rigendi, vocamus σοφην humanam. § 49.

§. LII.

Humanam σοφην nobis rationem tradere, cur liberorum
educationi inservire possint parentes, satis ex notione data co-
gnoscitur §. 51. 4. Ergo natura & deinceps sapientissimus na-
turae auctor Deus τὴν σοφην hominum animis indere voluit,
ut eos exfuscitaret & ad educationis curam gerendam faceret a-
lacriores. Ergo Deus hunc stimulum in hominum natura po-
suit, ut medium esset educationis. Schol. §. 10. *Exerc.*

§. LIII.

Deus pro absolutissima, qua abundat §. 7. *Conr.*, sapientia
nexum, qui inter finem & medium offenditur, observari vult
§. 5. *Conr.* Ergo non potest non velle, quin procreatores hu-
manam, quam sentiunt §. 49. 51., σοφην & diligentissime &
cupidissime sequantur §. 52.

§. LIV.

Ergo parentes, qui soboli, parti propriorum, ut vocatur,
viscerum victum praebent & amictum atque felicitati, quam
sibi comparare nequit §. 6., quam maxime serviunt, conveni-
enter vivunt Summi Numinis sapientiae. §. 51. 53.

§. LV.

Ergo procreatores, qui educationem liberorum omit-
tunt, adversus altissimi Numinis sapientiam facere, in dubium
vocari nequit §. 51. 53. 54.

§. LVI.

Ergo qui impediunt, quo minus parentes huic naturali
stimulo satisfacere & obsequi possint, contra Dei sapientiam ni-
tuntur §. 53. Huius vitii exemplum fuit PHARAO §. 21.

§. LVII.

Parentes qui operam in educandis liberis ponunt, sapientiae

tiae Dei vivunt convenienter §. 54. Qui e contrario nullam huic educationi dicant curam industriamque, eos sapientiae Summi Entis contraria facere, audivimus §. 55. Atqui omnes omnino homines sapientiae Dei congruenter ut agant eique nullo modo adversi sint obligantur §. 9. *Cont.* Ergo etiam parentes vi innati amoris ad eos educandos, quibus lucis dederunt copiam, esse obligatos, apparet.

Schol. Audiamus hac de re insigne IUSTINIANI iudicium *L. unic. Cod. de rei uxoriae actione §. V.* taceat. fileat: Ipse naturalis stimulus parentes ad liberorum suorum educationem hortatur. Et alibi *L. VIII. Cod. §. V. de bonis, quae liberis in potestate patris &c.* Ipsum filium, inquit, vel filiam, filios, vel filias & deinceps alere parvi necesse est propter ipsam naturam. Libet quoque, quae hanc in rem adposite scribit PUFENDORFIUS *Lib. II. de Off. Hom. & Civ. cap. III. §. II.* adpingere: *Lex naturalis parentibus curam liberorum iniunxit, quae ut eo minus negligeretur, reverentium simul affectum in prolem natura iisdem implantavit.*

§. LVIII.

Coniuges in primis esse ad educandum foetum obligatos §. 28. 39. 46. 57. & propinqua cognatione coniunctos §. 48. atque post illos alios §. 16. 20. 24. habere, quod illis educatio liberorum curae sit, veritatis amator fortassis satis intellexit.

§. LIX.

Cuicunque finis proponitur eum in finem, ut de illo obtinendo sollicitus sit, is simul obligatur, ut debitam in utendis mediis diligentiam ostendat §. 3. *Cont.* Ergo illis, qui ad educandam sobolem adstringuntur, nisi obligationem, qua cum coniuncta ipsorum est felicitas §. 44., gravissime laedere velint, de adhibendis mediis est laborandum.

§. LX.

Parentes obligantur, ut liberorum educationem praestent

D

§. 58.

§. 58. Ergo quoque eos esse adstrictos, ut societatem ineant paternam, animadvertimus §. 5.

§. LXI.

Eadem res commutatis principiis demonstrari ita potest: Societas paterna est medium, quo educatio obtineri potest Schol. §. 10. *Exerc.* §. 6. Ergo eam ingredi parentes oportet §. 59.

§. LXII.

Ergo illis, qui ad educationem liberorum obligantur, omnia sunt fugienda, quibus soboles valetudinis potest amittere prosperitatem §. 59.

§. LXIII.

Ergo si proles in morbum incidit, omnia illis sunt adhibenda, ut ex incommoda valetudine emergat §. 59. 62.

§. LXIV.

Si parentes pro statu educationis onus vel ex parte, vel ex toto, praestare nequeunt, id illis est diligentissime agendum, ut alii illud sustineant §. 59. 58. Conf. THOMASII *Iurisp. Div. Lib. III. cap. IV. §. LXXII. LXXIII.*

§. LXV.

Praeter amoris stimulum matri provida natura dedit mammas easque ita composuit, ut infanti ad alendum necessaria praebent. Hanc ob causam in iis vasa huic fini obtinendo conspiciuntur aptissima, quae ita sunt constructa, ut ex illis sine magno labore soboles saluberrimum vitae alimentum haurire atque mater hoc multis exoptatissimo amoris officio sine ullo sudore possit defungi. Praeterea non facultatem modo a natura accepit mater, ut suo lacte prolem nutrire possit, sed & suscepta in lucem sobole in mammis maternis necessarium sobolis nutrimentum deprehenditur. Quae autem quum ita sint, eum in finem mammas mulierum a Summo Numine esse productas, ut medium tenerrimae sobolis educandae traderent, proclive satis videtur intellectu atque neminem, quin in

eo

eo finis poni debeat, modo O. M. Numinis sibi proponat sapientiam, facile dubitaturum confido §. 5. 7. *Conr.*

§. LXVI.

Mater a Deo accepit medium soboli quam utilissimum, quod ut ab illa ad finem, quem continet, adhibeatur, sapientia Dei flagitat §. 5. *Conr.* §. 65.

§. LXVII.

Ergo mater, quae in gremio ac sinu foetum educare eumque uberibus alere recusat, ea negligit, quae cum sapientia Dei conveniunt §. 66.

§. LXVIII.

Ergo matres, ut proprio lacte infantem alant, obligatas esse, apparet ex §. 9. *Conr.* §. 66. 67. Conf. WALCHIVS *l. c. pag.* ICCCXI. ICCCXXII. Hanc propositionem aliis confirmarunt argumentis Cel. WOLFFIVS *l. c. ff.* LXXXIII. 10. FRIDER. RÖLLING *in diff. de obligatione matrum proprio lacte alendi liberor.* Lips. ∞ ICCCIX.

§. LXIX.

Ergo mater, quae haud rectam & huic medio convenientem vitam vivit atque hac lacti vitium infert, sapientiae Dei adversatur §. 66. & huic obligationi non convenienter vivit §. 68. 58. 62.

§. LXX.

Ergo maritum, quippe qui aequae, atque marita singulari in tuenda foetus valetudine diligentiam adhibere debet §. 58. 62., impedire oportet, ne mater soboli lac impertiar, cui vitium inest perniciosum.

§. LXXI.

Ergo mater, quae foetum aliis alendum committit, etiam si eum nutrire ac educare possit, neque ullum physicum, neque morale impedimentum adsit, obligationi suae est contraria §. 68. Ergo si mater sobolem aliis lactandam tradidit, non solum sine, ne voluptatibus & vanitatibus quid decedat, tum id cor-

rupros arguere mores ac obligationi matris naturali repugnare, satis quidem certum videtur. Haec sunt verba sagacissimi GOTTL. GERHARD. TITII, quae in *Observ.* LXIX. ad PV. FENDORF. *de Off. Hom. & Civ.* leguntur.

§. LXXII.

Ergo si fontes, ex quibus soboles vitae succum haurire debet, aperiri nequeunt: si lacti malum noxium adhaeret: si mater gravi cum morbo conflictatur, qui obstat, quo minus dulce soboli alimentum instillare possit: si natura matris a forma foetus deformi abhorret: si denique enervatae corporis vires non permittunt, ut ad salutem prolis eam proprio lacte imperiati, parentes foetum aliis lactandum non modo tradere possunt, sed & ut tradant, obligatos esse liquet §. 58. 59. 64.

§. LXXIII.

Ergo parentes, qui sobolem exponunt, quin ab obligationis religione discedant, neque in officio maneant, non est, quod dubitem. §. 58. 5. 60. 61. Ac opportune hic in mentem veniunt verba PAVLI, ICti multis litteris ornati, qui in *lege IV. Dig. de agnoscendis & alienis liberis* ita sentit: *Necare videtur non tantum is, qui partum perfocat, sed & is, qui abiicit & qui alimonia denegat & is qui publicis locis misericordiae causa exponit, quam ipse non habet.* Hinc factum matris, quam MOSES habuit, absit, ut laudandum esse arbitremur, ut potius illud tamquam rationi, naturae & voluntati Summi Numinis adversum omnino reprehendamus Exod. II. com. III. Voluntati enim imperantis morem geramus, non est necesse, qui prohibenda praecipit & praecipienda prohibet, qui actiones moraliter impossibiles, ad quas praestandas neminem obligari, in ore fere omnium versatur, postulat atque legibus divinis contraria iniungit. Huc spectat praestantissimum illud PETRI effatum act. IV. com. XIX.

§. LXXIV.

Ergo qui sobolem expositam offendunt & ab ea discedunt,

dunt, non faciunt id, quod debent facere ii, qui obligationem sancte & diligentissime colendam putant §. 58.

§. LXXV.

Ergo nimis duriter verberibus caedere liberos, ut in morbos vitaeque pericula incidant, eosque mutilare non modo pugnat cum obligatione demonstrata §. 58. 62., sed & cum perfecta stare nequit. Conf. TREVER. in *Nor. ad PVFENDORF. l.c.* §. IV. n. VI. VII.

§. LXXVI.

Posita obligatione, qua parentes sobolem educare oportet §. 58., posita societate paterna §. 5., ad quam obligantur §. 60. 61., illis prolis necandae facultas tribui nequit, multo minus admitti potest, ut eam in cibum adhibeant atque inter epulas apponant §. 2. 3. 4. Vid. TREVER. *l.c.* n. II. VIII. Haec iterum perfectae obligationi contradicunt, de qua autem in praesenti nobis non est sermo.

§. LXXVII.

Si parentes in egestate versantur, neque habent, quo factum, cui ab illis tradita est vita, alant, eos hunc oppignorare & alienare, hoc est, efficere posse, ut id, quod ad eos pertinet, fiat alienum, si aliter servari nequit, facile est ad intelligendum §. 59. 64. Album huic sententiae adiiciunt non modo calculum HUGO GROTIUS *loc. cit. Lib. II. cap. V. §. V.* GUILIELM. GROTIUS in *Enchirid. de princip. Iur. Nat. cap. X. §. VI. p. CLIII.* THOMASIVS in *Iurisp. div. Lib. III. cap. IV. §. LXXIII.* GVNDLINGIVS in *Iur. Nat. & Gent. cap. XXIX. §. XI.* PVFENDORFIVS de *Iur. Natur. & Gent. Lib. VI. cap. II. §. IX.* & de *O. H. & Civ. Lib. II. cap. III. §. IX.* TREVER. *loc. cit. num. III. & §. IX. num. II.* IOAN. SCHMIDIVS in *diff. an parentibus liberos suos vendere liceat?* Lips. ∞ 1611. NICOL. PRAGEMANNVS in *Iurisp. natur. Parr. II. Exerc. IX. §. XXXIX.* alii, sed etiam venditionem in servitute concedunt. Tenendum vero est, eos alteri nihil permittere, nihil in alterum transferre posse, quo

ipsi non gaudent, quia ab eo, qui cum altero pacisci cupit, requiritur, ut suum sumat inque alterum transferat. Da igitur procreatores aliquid, quod ad suum prolis pertinet conatum §. 31. & quod illis natura non adiudicavit, alienare, tum legem stricte acceptam perfringunt, sobolem laedunt, damno adficiunt atque iniustitiae merito accusantur. Neque etiam a parentibus alterum aliquid pacto accipere, quod illi huic tradere nequeunt, ex eodem principio colligimus. Hanc ob causam non vereor, ut huic sententiae liberorum alienationem defendenti accedas, quippe quae non solum non liberorum commodis officit, obstat atque ab iis aliena est, sed & illis maximum felicitatis adfert medium. Cave autem alienationem pro venditione habeas. Haec quidem illam includit, illa vero sine hac esse potest, quod notiones venditionis & alienationis satis ac satis confirmant, quas docuit praestantissimus KOEHLERVS *Exerc. VII. Iur. Nat. f. ∞ IXXXIV. ∞ ICCCXVIII.* Noli igitur existimare, me in celeberrimorum virorum, quorum mentionem inieci, sententiam transire. Neque eam defendendo, neque meo arbitratu defendi debet, sed BOECLERO *in notis ad GROTIUM pag. CCCCLXXXVI.* BVDDEO *in Element. philos. practic. part. II. cap. IV. Sect. XI. f. IX.* BECMANNO *in Annor. ad GROTIUM Lib. II. cap. V. f. V.* IOAN. GEORG. SIMONI *in Animadv. ad EVIL. GROTHI Eucbirid. cop. X. f. VI. p. LXXXIV.* KOEHLERO *Spec. II. Iur. Soc. & Gen. f. CCXLIX.* assentior, qui hanc negant. Etenim notio *venditionis* requirit, ut dominium rei *nostrae* pro certa pecuniae summa in alterum transferamus. Si autem parentes sobolem in servitum dividunt, tum non *suam*, sed *suum* prolis *connarum* sumunt & hac ratione laesionem ei adferunt & damnum. Atqui nemo & laesione & damno est adficiendus, sed suum cuique est tribuendum. Ergo parentes quoque sobolem in servitum vendere nequeunt. Recte quidem HOBBSIVS *cap. I. f. VIII. tract. de Civ. Is ius, inquit, frustra habet, cuius ad media*

media necessaria denegatur, consequens est, ut unusquisque ius etiam habeat, utendi omnibus mediis & agendi omnem actionem sine qua id obtinere non potest, nullam autem, quod huic propositi adiacendum, alteri adferre debet laesionem. At qui parentes quidem ius habent, omnia adhibendi media, quibus soboles sustentari potest & educari, venditione vero, quia hac, ut dixi, eam laedunt, tamquam medio, utendi, nulla gaudent facultate. Ponam quoque, parentes in necessitate vivere extrema. Neque ex ea colligitur ratio, cur foetum vendere possint in servitutem. Nam si alter prolem nutrire recusat, nisi hanc in servitutem tradant, tradant, ne intereat, sed non vendant & tum parentes ab omni in iustitia liberari debent. E contrario is, cui proles datur, leges violat perfectas, si ei servitutis iugum imponit, quod ea de causa soboles, si ad aetatis maturitatem venit, a se depellere potest. Ad quae si attendere animum cuiquam placeat, is contentiones FELDENI, qui sententiam GROTHII in *Annor. ad Iur. B. & P. Lib. II. cap. V. ff. V. p. CLXIII.* in controversiam vocavit & GRAVSWINCKELII, qui in *stricturis ad censuram IOAN. a FELDEN p. CXXXVI.* GROTHIVM defendere voluit, nullo negotio ex his adlatis dirimere poterit.

§. LXXVIII.

Qui liberos alienatione, vel etiam venditione, accipiunt, illos non modo qua homines tantum horum educationi operae dare oportet, quantum non indiligentes debent educatores § 58, sed etiam qua accipientes & emtores novam simul accipiunt emuntque obligationem in §. 39. demonstratam. In eo peccarunt veteres, quorum *οι ατεμοι liberos pauperum commotos velut agnos, aut aviculas, in honorem SATVRNI macabant,* ut refert PLVTARCHVS *περι της δαμωνα.*

§. LXXIX.

Nemo a quodam potest ad contradictoria obligari: id quod praeceptis, quae Ontologia tradere solet, munitur. Quod si igi-

32 DISSERTATIO INAUGVRALIS PHILOSOPHICA

fi igitur quis ad primum ex contradictoriis adstringitur, eum ad postremum & versa vice obligari non posse, res ipsa loquitur.

§. LXXX.

Ergo homines neque a Deo, neque a natura, neque ab alio possunt obligari, ut ea agant, quae cum educatione stare nequeunt §. 79. 58.

§. LXXXI.

Ergo Deus homines obligare neque potest, neque vult, ut liberos ad immolationem tradant eosque ferre nequit, qui sobolem ad sacrificium offerunt §. 80.

§. LXXXII.

Ergo religio, quae homines obligat, ut sobolem ad sacrificium praebeant, divinae voluntati est contraria §. 80. 81.

§. LXXXIII.

Ergo adfirmari posse, nemo negabit, eos ab officio eo magis desciscere, qui sobolem ad sacrificium exhibent, quo insignitius obligationem perfringunt §. 76. Eiusmodi homines non modo ab obligatione interna §. 58, sed & externa plane recedunt, quod pluribus exponerem, nisi simul ab instituto aliena tractari deberent. Hoc autem vitio se contaminarunt veteres, qui SATVRNO liberos consecrare solebant & sacrae paginae idoli MOLOCH mentionem faciunt, cui reiecto Summi Numinis mandato *Levit. XIX. com. XXI.* proprium filium immolavit MANASSE II. *Paralip. III. com. XXVI.*

§. LXXXIV.

Ergo promissio, qua parentes se Deo ad aliquid praestandum obligant, quod obligationi, ab iis liberorum educationem postulanti §. 58, contradicit, ut seruari non debet, ita Summum Numen eiusmodi promissum accipere nequit. §. 80. 81. His ita confectis quid de promissio IEPHTAE *Iudic. XI. com. XXX.* sq. nimis generali sit indicandum, facile colligi potest.

potest. Vid. M. FRIDER. GVILIEL. LEMHVSIJ *diff. de quaest. an vota rescindere liceat?* Lips. ∞ 1000XXI. §. XXI.

§. LXXXV.

Societas, cuius existentia ab uno momento ad nova progreditur, illa *perdurat*. E contrario cuius existentia accepto momento nulla capit nova momenta, *moritur*. Conf. KOEHLERI *Spec. I. Iur. Soc. & Gent.* §. XXIII. XXIV.

§. LXXXVI.

Si matrimonia tolluntur, tollitur quoque societas humana, quippe quae sine sociis novis gaudere nequit momentis §. 85. 10. Hanc etiam ob causam accommodate LEO imperator in *Nov.* XXVI. *Magnum sane, inquit, excellensque donum a Deo creatore ad mortales promanavit matrimonium: non modo enim naturae mortis ingluviei obnoxiae opem fert humanoque generi perpetuitatem elargitur, id dum ab illa depascitur, non omnino deperire sinens, verum etiam per liberorum procreationem permagna aliqui hominum vitae praestat.* Item imperator IVSTINIANVS in *prooemio Nov.* XXII. *Si matrimonium sic est honestum, ut humano generi videatur immortalitatem artificiose introducere & ex filiorum procreatione renovata genera manent iugiter Dei clementia, quantum est possibile nostrae immortalitatem donante naturae: recte nobis studium est de nuptiis.* Idem, seu, ut alii volunt, imperator IVSTINVS, in *Nov.* CXL. in *prooem.* *Nihil in rebus mortalium perinde venerandum est, atque matrimonium, quippe ex quo liberi omnisque deinceps sobolis series existat, quod regiones atque civitates frequentes reddat, unde denique optimae Reipublicae congruentio fiat.*

§. LXXXVII.

Si educatio tollitur, tolluntur quoque matrimonia, quae aliqui contrahi possunt §. 10. Ergo nisi socii societatis humanae liberos procreatos educerent, humana generis societas

E

interi-

interiret §. 86. Sit itaque magno CICERONI *Lib. I. de off. coniugium feminarium Reipublicae*. Nisi autem educatio esset, illud tale omnino non esset.

§. LXXXVIII.

Quum societas humana perire ac mori deberet, nisi si in ea suscepti in lucem liberi educerentur, qui illam postea alerent §. 87., multo minus civitas, quae pro parte totius societatis humanae haud immerito haberi potest, confisteret novaque vita incrementa caperet, nisi insignem cives educationi recens natorum impenderent diligentiam. Hanc enim non contagiosi solum morbi & quae eos excipit, mors, etiamsi sit valentissima, debilitant, frangunt & enervant, verum etiam gladios hostium strictos vim civitatis minuere, infirmare penitusque convellere posse, quis ignorat? Eam etiam, nisi egregie fallor, ob causam hanc positam esse legem a ROMULO, minime mirum est: *Quod natum erit, parentes tollunt*, quam nobis tradit DIONYSIVS *Lib. I. cap. XV.*, utpote cui eo magis copiae erant necessariae, quo maiori dominandi aliasque gentes in ditionem ac potestatem suam redigendi cupiditate ardebat, quam Clar. GEORG. CHRISTIAN. GEBAVERVS *in dissert. quae ROMVLVM observationibus varii generis illustrarum sistit*, Lips. ∞ 1000XIX. *Cap. II. ff. VI.* raptu Sabinarum comprobavit. Praeterea Reipublicae finis & liberorum educatio arctissimum habent vinculum & ita inter se colligata sunt ac implicita, ut eum hac sublata incassum expectari, nemini esse possit obscurum, modo nexum finis & medii perspectum habeat atque exploratum Schol. §. 10. *Exerc. §. 2. Cont.* Quo pacto *securitas*, in qua tamen finis Reipublicae versatur, obtineri potest, si nullis abundat civibus, qui ad arma descendunt iisque cum hoste decertant ac cum vim certo imminentem, tum illatam, fortiter depellunt, ne quid detrimenti capiat & eorum impetu & furore labefactata corruat? Praeter securitatem *felicioris ex-*
ternae

zernae magna in civitate habetur ratio, qua autem uti fruique non possent cives, si societates civitati maiores deessent, ut observavit KOEHLERVS Spec. V. Iur. Soc. & G. f. CCCCLXXXII. Nullum igitur aptius huic fini, nullum accommodatius excogitari, ostendi ac laudari potest medium, quam liberorum educatio: id quod experientia satis ac satis iam dudum comprobavit.

§. LXXXIX.

Quum quilibet aliquid efficere possit, quod bonum publicum auget, vel saltem confirmat, etiam planum esse arbitror, ad finem Reipublicae consequendum non modo requiri, ut conservationi quorundam operam dent, verum etiam omnium, qui lucem adspiciunt, liberorum curam habeant cives §. 88.

§. XC.

Ergo est civibus civitatum eminentissimis, quod educationis a subiectis instituendae curam agant non mediocrem eoque diligenter respiciant, ut optima securitatis & felicitatis externae media quam diligentissime alantur. Et si verum est, quemadmodum illud verissimum esse aliunde constat, eos vi pacti esse obligatos, ut omnem, quod aiunt, moveant lapidem, ne fini Reipublicae obtinendo deesse videantur, ab iis quoque sollicitae mentis effectum, qui ad educationem liberorum promovendam requiritur, desiderari posse, verum est §. 88.

§. XCI.

Princeps duplici modo considerari potest & debet, primum qua homo, deinde qua civis eminentissimus. Hoc praeclare nobis proposuit PLINIVS in *panegy. TRAIANI pag. III. Unum ille se ex nobis & hoc magis excellit atque eminet, quod unum ex nobis purat, nec minus hominem se, quam hominibus praeesse meminit.* Ergo princeps non modo qua homo

§. 58., sed etiam qua princeps est obligatus, ut educationis liberorum suscipiat curas, minime vero abiiciat §. 90.

§. XCII.

Ergo quae quum firma satis sint §. 91., nihil magis cum officio moderatorum Reipublicae convenire iudico, quam si in colligendis comparandisque mediis, quibus educatio confirmari ac muniri potest, singulare studium consumunt §. 59. Hinc ne ab officio, quod illis *το κρυειον* imponit, recedant, merito vereor, nisi de liberorum educatione cogitent illisque hoc primum sit, ut eam sibi cives habeant commendatissimam.

§. XCIII.

Ergo princeps, qui malum cum intermissione educationis conglutinat, officium, quod cum summo accepit imperio, retinet §. 92.

§. XCIV.

Nexus malorum, cuius ratio ex voluntate principis pendenda, cum civium actionibus, ponit *obligationem civilem* §. 16. *Exerc.* Atque si cuidam propositioni obligatio civilis additur, oritur *lex civilis* §. 17. *Exerc.*

§. XCV.

Princeps, qui mala cum actione quadam coniungit, civiliter imperio subiectos obligat §. 94. Ergo ut educationi inserviant omniaque ei contraria intermittant, imperio obnoxios civiliter obligare debet princeps §. 93.

§. XCVI.

Quicumque propositioni cuidam civilem addit obligationem, ille legem fert civilem §. 94. Ergo principi est, quod legem de educanda sobole constituat eaque sanciat, ne subiecti educationi contraria agant. §. 95.

§. XCVII.

Ergo is, quem penes civitatis fasces sunt, habet, quod
non

non modo sobolis expositionem non permittat, sed & eam gravissime prohibeat §. 91. 96. Hic mentionem facere possum ROMULI, qui legem condebat, qua potestati subiecti adstringebantur, ut masculos & ex formosissimo genere primo genitas educarent: id quod observarunt Illustr. HEINECCIUS *l. cit. Lib. I. Tit. IX. §. V. b.* Excell. KNORRIVS *in dissert. cir. Cap. I. §. V.* Quia autem foetus monstrosi, debilis occisionem & reliquarum filiarum expositionem non modo permisit, verum eadem etiam lege, quemadmodum vult Celeb. CAROL. FRIDER. HEINZIVS *in dissert. de eo, quod iustum est circa expositionem infantum* Lips. ∞ 1000XXXI. *Cap. I. §. II.*, praecepit, laudari nec debet, nec potest §. 91. Aliter de VALENTINO, VALENTE & GRATIANO existimandum est, quippe quos primos habet eruditissimus GERARD. NOODTIVS *in Julio Paulo, sive tract. de partus expositione & nece apud veteres*, qui parentibus facultatem sobolis exponendae ademerunt, cui quidem adfentiri nequit Consult. CORNEL. VAN BYNKERSHOEK, cultioris iurisprudentiae lumen, *in dissert. de iure occidendi, vendendi & exponendi liberos apud veteres Romanos*, huic vero esse ab illo, nimirum in *peculiari opusculo de nece & expositione infantum*, satisfactum iudicant Illustr. HEINECCIUS *l. c.* & Excell. KNORRIVS *l. c.*

§. XCVIII.

Si liberi expositi inveniuntur, in id principi imprimis esse incumbendum mihi penitus persuadeo, ut ad vitam necessaria accipiant & saluti Reipublicae servire discant §. 91. 92. Conf. HEINZIVS *loc. cit. cap. II. §. III. IV.* qui aliis hanc propositionem argumentis demonstravit.

§. XCIX.

Ergo imperanti esse enitendum reor, ut diligenter impediatur, quominus subiecti imperio & obnoxii de medio sobolem

bolem tollant, sive morte adficiendam curent §. 91. 92. 96.
Atque in eo versari debet, ut parentes ad explendam edu-
cationis obligationem, §. 58., ad societatem paternam ineundam
impellat §. 5. 92. 96.

§. C.

*Quia autem, ut recte contendit PVENDORF. de O. H. Civ. Lib. II. cap. XI. §. VI., frustra feruntur leges, si impune eas violari tolerent summi imperantes, nisi malis cum legis transgressione coniunctis eos adficient, qui legem perlatam conculcant, sequitur, ut illis in transgressores legis de edu-
canda sobole constitutae diligenter fit anim-
advertendum.*

S. D. G.

CAN-

CANDIDATO
DOCTISSIMO
PRAESES.

REddo TIBI TVAM, de *obligatione educandi Sobolem*, dissertationem, eamque prorsus non mutatam TIBI red-
do. Neque enim primum hoc est; nec vñ-
cum diligentiae TVAE Specimen, quod cum
erudito orbe communicas. Varia iam ex-
stant doctrinae TVAE testimonia, ex quibus
facile apparet, TE cum viribus animi & cor-
poris, a Summo Numine largiter concessis,
probitatem & industriam haud vulgarem
coniunxisse. Vtinam vero multi hodie essent
bonarum literarum cultores, qui fundamen-
tis studiorum academicorum rite iactis, quod
reliquum est vitae academicæ non luxui, aut
ignaviae, sed utilissimis eiusmodi exercitatio-
nibus tribuerent, idque agerent præcipue, vt
DEO

DEO aliquando, patriæ & sibi ipsis rite peractæ vitæ academicæ reddere queant rationem! Perge modo, CANDIDATE DIGNISSIME! & campum eruditionis & virtutis semel feliciter ingressum, emetire feliciter: ita enim fiet, vt primis hisce vitæ academicæ præmiis, de quibus in præsentî ex animo TIBI gratulor, noui semper addantur honores. Sic vale DOCTISSIME LANGI resque TVAS omnes age feliciter. Scribebam in Regia Fridericiana die XVI. Kal. Nouembris Anni M DCC XXXVI.

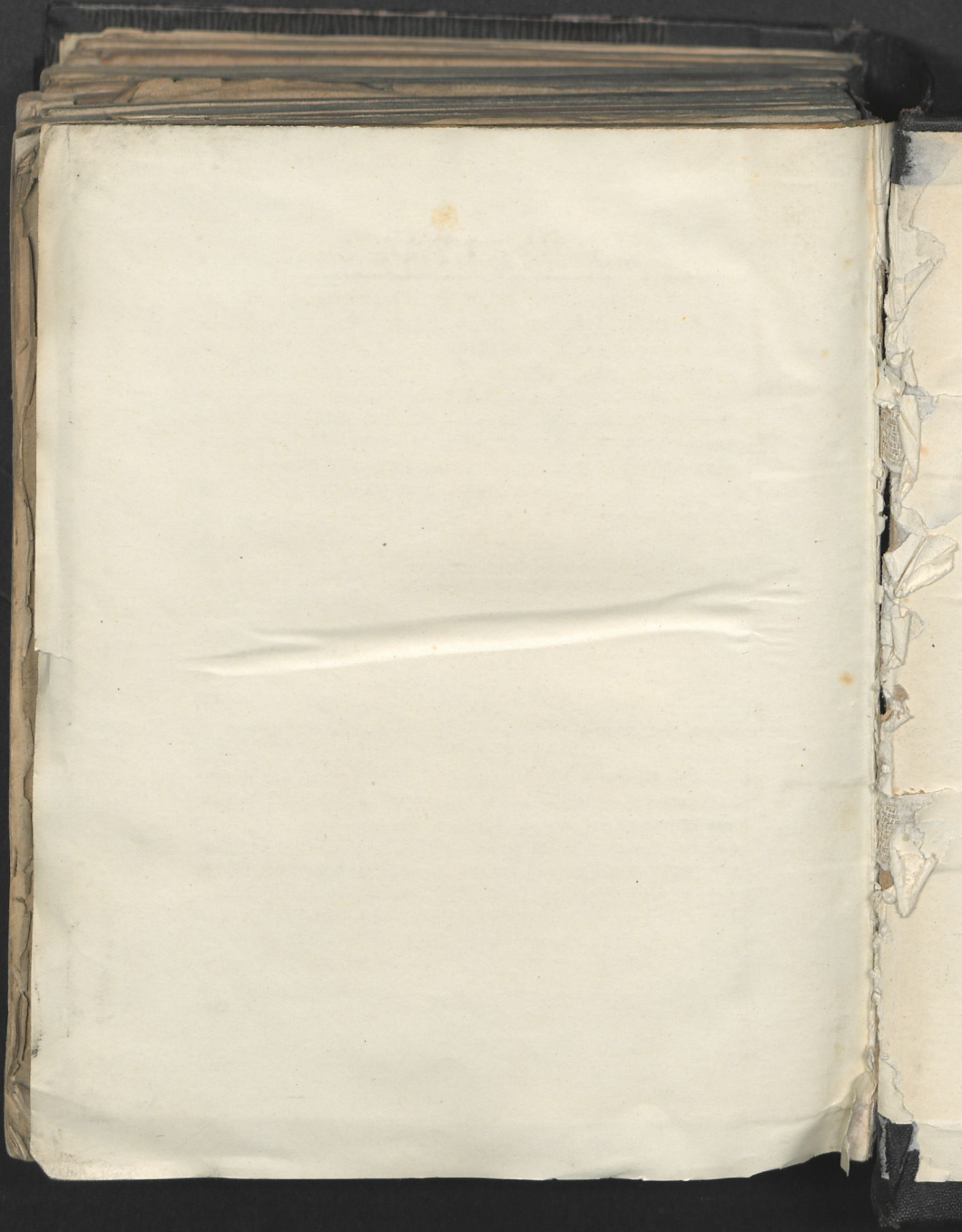
L Audo TVOS ausus: TIBI iucundissime LANGI Gratulor & tota gaudeo mente mea. Vtque TIBI obtingant insignia præmia, digna Sedulitate TVA, quæque, peropto: Vale!

Hæc AMICO quam Candidissimè candidissima mente scribere voluit

CARL. GVILIELM KLÖVEKORN
I. V. C.
Bramasco Osnabrug.
Opponent.

Healle, Diss., 1736

ULB Halle

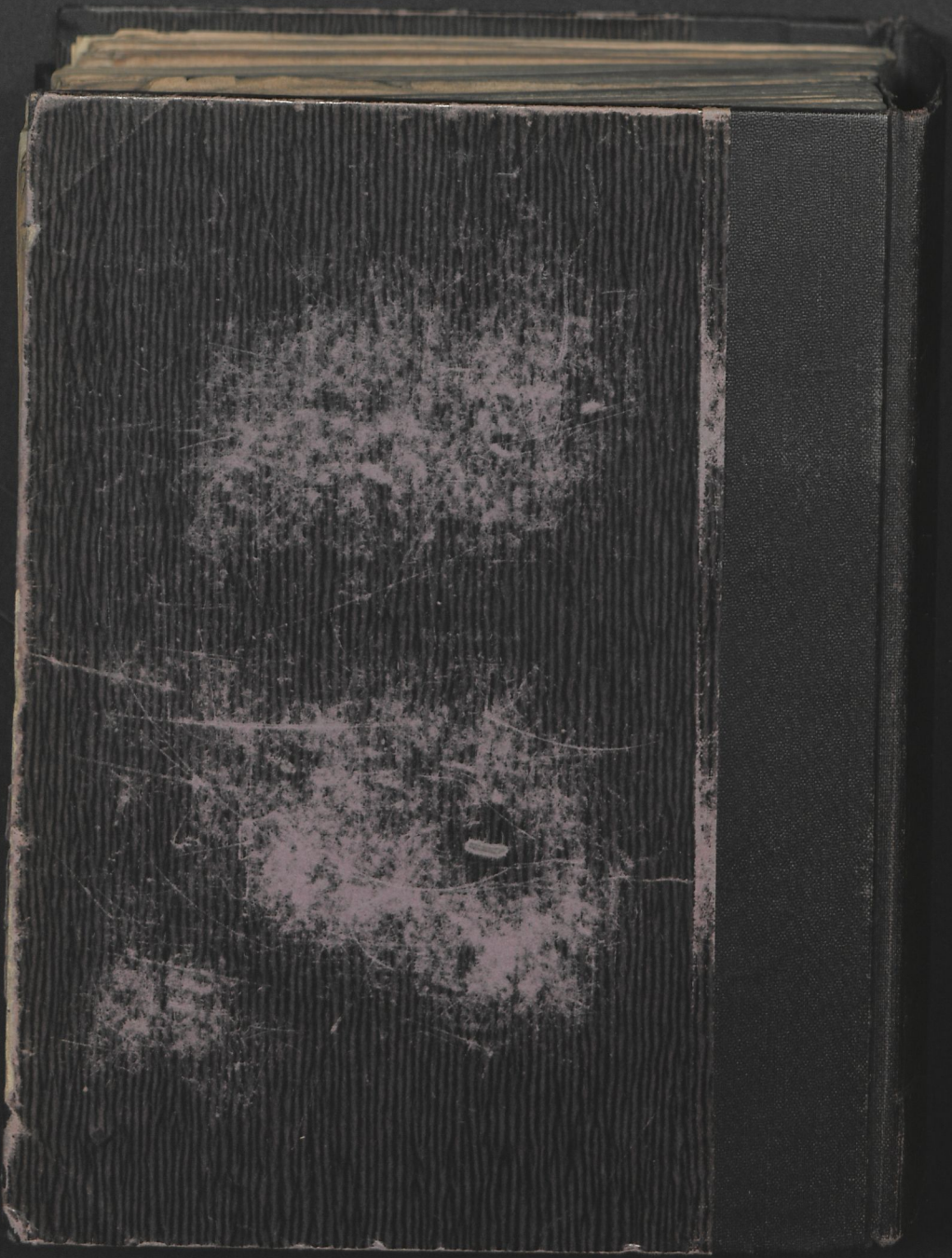
002 186 985

3

sb

DISSERTATIO PHILOSOPHICA INAUGVRALIS

DE
OBLIGATIONE
EDVCANDI SOBOLEM.

GERMANICE:

Von der Verbindlichkeit
die Kinder zu erziehen.

QVAM
METHODO NATVRALI

CONSCRIPSIT

ET PRO SVMMIS HONORIBVS IVRIBVSQVE
IN PHILOSOPHIA RITE CONSEQVENDIS

D. XX. OCTOB. ANN. A SOTER. NAT. MDCCLXXXVI.
IN REGIA FRIDERICIANA

HABVIT

IOAN. GVILIELM LANGE

LIPPSTADIENSIS

SACRARVM LITTERARVM CVLTOR ET SOCIETATI
LATINAE, QVAE IENAE FLORET, ADSRIPTVS.

HALAE MAGDEB.
LITTERIS HENDELIANIS.